

Zaščita da, izzivanje ne!

Zunanji minister De Michelis je izpolnil obljubo, ki jo je bil dal odposlanstvu Unije Italijanov iz Istre in z Reke ter predsedniku in podpredsedniku Združenja zvez istrskih, reških in dalmatinskih beguncev. Predstavniki obeh organizacij so imeli pred dnevi nove, ločene pogovore na italijanskem zunanjem ministrstvu v Rimu. Šef italijanske diplomacije je v skladu z obljubami posredoval 12. t.m. predsedniku konference v Haagu, Lordu Carringtonu pismo, ki povzema stališče italijanske vlade do jugoslovanske krize in vsebuje predloge za njeno rešitev. Italija se zavzema za preureditev jugoslovanske države, ki naj postane zveza suverenih držav s trdnimi jamstvi za spoštovanje človekovih pravic, demokratičnih svobod in političnega pluralizma ter hkrati s trdnimi jamstvi za spoštovanje pravic narodnih manjšin. V tej zvezi predlog italijanske vlade izrecno omenja italijansko manjšino v Sloveniji in na Hrvaškem, pri čemer v celoti osiva zahtevo Unije Italijanov in Združenja zvez istrskih, reških in dalmatinskih beguncev, naj se ohrani enotnost manjšine. To naj pride do izraza z ustanovitvijo posebne, avtonomne regije, ki naj obsega ozemlje, na katerem živijo pripadniki italijanske narodne skupnosti.

Kot smo brali v tržaškem Piccolu dne 12. t.m., je De Michelis na srečanju s predstavnikom begunskih organizacij modroval takole: »Ureditev razmer v Jugoslaviji bo zahtevala žrtve od vseh prizadetih strani. Kot se bo Srbija morala odpovedati svojemu gospodovalnemu načrtu, tako bosta tudi Slovenija in Hrvaška morali nekaj žrtvovati, da se ohrani enotnost istrskega ozemlja«.

Ta gospod je — kot smo brali v tisku — doslej govoril, da je glede na razvoj dogodkov v Jugoslaviji osimska pogodba »presežena«, pri čemer so v Sloveniji povečini menili, da ima De Michelis pred očmi manjšinsko zaščito, ki jo je treba v novih razmerah okrepiti. V resnici pa se je uresničila naša slutnja, saj zdaj ugotavljamo, da gre za nekaj po-

Drago Legiša



Odmeven politični shod v Novi Gorici

V soboto, 14. septembra, je v Novi Gorici potekal II. tabor Slovenskih krščanskih demokratov, ki je tako kot prvi pred letom dni imel predvsem kulturno — družabni, pa tudi politični pomen. Pobude v okviru te organizacijsko zahtevne prireditve so potekale dopoldne in popoldne na več mestih, tako da je Nova Gorica ob tej priložnosti ves dan bila v znamenju shoda. Srečanje se je pričelo že jutraj na trgu pred Kulturnim domom, ko sta zbrane nagovorila podpredsednik stranke Franc Miklavčič in novogoriški župan Sergij Peljhan, Briški nomet pa je odpel znano narodnobudno pesem »Slovenec sem«. Takoj nato so bile na vrsti v različnih dvoranah strokovne okrogle mize, na katerih je bil govor o gospodarstvu, šolstvu in športu, kulturi in zdravstvu. Udeleženci so imeli možnost srečanja in razpravljanja z ustreznimi odgovornimi ministri, slednji pa so se v neposrednem stiku s člani stranke, simpatizerji in tudi ostalimi zainteresiranimi spoznali s perečimi vprašanji teh življenjsko pomembnih področij. Udeleženci tabora so se lahko udeležili maše v novi župnijski cerkvi Kristusa Odrašenika, takoj po njej pa je bil krajši orgelski koncert prof. Huberta Berganta.

Okrog poldne so se pričela politična srečanja, ki so bila posvečena naslednjim temam: Slovenski krščanski demokrati in mladina, Slovenci v skrbi za socialno državo, Slovenija, sosedje, Evropa in svet ter Slovenski



Množica udeležencev na II. taboru Slovenskih krščanskih demokratov v Novi Gorici.
(foto Alenka Pavšič - Zavaddal)

krščanski demokrati v Sloveniji in Evropi. Pri vseh je udeležba bila dobra, poleg referentov so tudi diskutanti živo posegali v razpravo, kar je dokaz, da se je v dobrem letu po svobodnih volitvah v Sloveniji politična kultura že dvignila, ljudje pa so izgubili strah pred javnim nastopanjem in zagovarjanjem stališč. Istočasno so na osrednjem prizorišču potekali nastopi pevskih, folklornih in zabavnoglasbenih skupin. Omeniti je treba še zanimivo tekmovalstvo v govorništvu in tek dveh mest, ki se je pričel na italijanski strani na Škabrijelski cesti v

Gorici, prešel državno mejo in se zaključil na Erjavčevi cesti v Novi Gorici pred spomenikom Edvarda Rusjana.

Zaključek II. tabora Slovenskih krščanskih demokratov je bil na trgu pred Kulturnim domom, ki so ga ude-

V Igalu v Črni gori je bil v torek, 17. t.m., podpisan nov sporazum o prekinitvi ognja na Hrvaškem. Sporazum so poleg predsednika Haaške konference Lorda Carringtona podpisali srbski predsednik Milošević, hrvaški predsednik Tuđman in zvezni obrambni minister, general Kadijević. Pogovorov se je udeležil tudi načelnik glavnega stana JA general Adžić. Medtem ko pišemo, mnogi dvomijo, da bodo prizadete strani sporazum spoštovale. Doslej je še po vsakem takem sporazumu prišlo še do hujših bojov.

Avtonomije ali separatizmi?

Zadnje čase se veliko razpravlja in piše o avtonomijah, neodvisnosti in pravici do samoodločbe narodov. Zlasti nedavni dogodki v Sovjetski zvezi in razne proglasitve neodvisnosti od Baltika do Kavkaza so vse to še povečale. Seveda imajo bližnji zglei Slovenije, Hrvaške in sedaj še Makedonije tudi svoj odmev, posebej v Italiji. Tako prihaja marsikje do navezave prav na te sicer ne povsem enake stvarnosti za plemične debate in politične manevre. Pa ne vedno samo za to.!

V teh časih se je zlasti vsedržavni tisk na veliko razpisal o dveh dozdevnih poskusih večjega avtonomizma, če ne že separatizma v Italiji. Gre za deželi alpskega loka, zahodnega (Dolina Aosta) in severnega (Južni

Tirol). Za oboje naj bi šlo iskati razloge v izjavah vidnejših politikov obeh avtonomističnih oz. manjšinskih strank, Union Valdôtaine in Südtiroler Volkspartei. Ti naj bi, uradno ali neuradno, dali vrsto izjav, ki bi kazale bolj ali manj odkrite težnje po dosegi samoodločbe oz. neodvisnosti. Kaj pa je v resnici na tem?

Poglejmo najprej v Dolino pod Mont Blanc. Tajnik valdostanske stranke je dal nekaj izjav in v njih govoril o nekaki neodvisnosti dežele Aoste, ki naj bi odgovarjala težnjam ljudstva te doline. Res, da je avtonomizem v Dolini Aosti že stara tradicija in pravzaprav težnja teh dolin, v katerih se dialekt »patois« prepleta z urad-

a.b.



leženci povsem napolnili, saj so njihovo število ocenili na tri do štiri tisoč. Slovesnost je pričel predsednik organizacijskega odbora novogoriškega tabora Edi Stanič, napovedoval pa je tržaški pesnik Aleksij Pregarc. V kulturnem sporedu so sodelovali dramski igravec Dare Valič, Primorski akademski zbor Vinko Vodopivec in Big Ben Hit kvartet iz Nove Gorice. Osrednji govornik je bil predsednik slovenske vlade in krščanskodem-



RADIO TRST A

■ NEDELJA, 22. septembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Drežek in trije marsovski.« (Vid Pečjak) 3. in zadnji del; 11.45 Vera in naš čas; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika. NEDELJSKO POPOLDNE: 14.10 Boris Kobal in Sergej Verč: »Satirični kabaret 1991.« 13. oddaja; 15.00 Poslušali boste; 15.15 Prikljubljene melodije; 16.30 Boris Pahor: »Operacija srca.« Radijska igra; 17.00 Sport in glasba; 18.30 Slovenska lahka glasba.

■ PONEDELJEK, 23. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Renesansa in Jakob Gallus v njej.« 1. oddaja; 9.05 Otroški kotiček: »Glasbeni vrtljak.«; 9.30 Eduard Möricke: »Mozart na potovanju v Prago.« Roman. 1. del; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Naši zbori: mešani zbor Podgora vodi Mirko Špaccapan; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Narodnozabavna glasba; 13.40 Za smeh in dobro voljo; 14.00 Poročila in deželna kronika; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Slovenski film v Gorici: povratek nazaj; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 24. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Absalomova pripoved; 9.30 Eduard Möricke: »Mozart na potovanju v Prago.« Roman. 2. del; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 »Namaste, Sagarmata.« (Dušan Jelinčič); 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.35 Človek v mejnih situacijah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Dvojezičnost in identiteta; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Jugoslavija po letu '45.

■ ČETRTEK, 26. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Literarne podobe: Zgodbe o revijah; 9.30 Eduard Möricke: »Mozart na potovanju v Prago.« Roman. 4. del; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Glas harmonike; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Spomini Henrika Tume; 17.00 Poročila in deželna kronika; 18.00 Četrtekova srečanja.

■ PETEK, 27. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Eduard Möricke: »Mozart na potovanju v Prago.« Roman. 5. del; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.40 Z lanskega tekmovanja Naša pesem v Mariboru: akademski pevski zbor Tone Tomšič iz Ljubljane vodi Jože Fürst; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Narodnozabavna glasba; 13.40 Doživljati rojstvo; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.20 Znani ansambli; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 28. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Otroški kotiček. Žarko Petan: »Gluhi kralj.«; 9.30 Eduard Möricke: »Mozart na potovanju v Prago.« Roman. 6. in zadnji del; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Simfonični orkester Slovenske filharmonije vodi Marko Munih; mezzosopranistka Eva Novšak-Houška, violinist Črtomir Šiško; 12.00 Muzeji pri nas; 12.40 Z naših festivalov; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Debelost in akupunktura; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Boris Kobal in Sergej Verč: »Satirični kabaret 1991.« 14. in zadnja oddaja; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Oglaš: Publist d.o.o.; Trst, ul. Montecchi 6; tel. 040/7796611.

Tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Na konferenco v Haagu sodijo tudi Slovenci v Italiji

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je na seji v Nabrežini dne 10. septembra obširno razpravljalo o položaju slovenske narodnostne skupnosti v Italiji v luči mednarodnega dogajanja in političnih stališč na vsedravnih in krajevnih ravni. Odločno je obsodilo revanšistična in protizgodovinska stališča tistih političnih sil in posameznih predstavnikov, ki bi radi izkoristili jugoslovansko krizo in težavno osamosvajanje Republike Slovenije za premikanje meje in ozemeljske zahteve proti Sloveniji. Že samo odpiranje takih vprašanj spodbuja sožitje in zaupanje med ljudmi in državami, zato bi morale demokratične politične sile jasno potrditi svojo zavezanost viziji evropskega združevanja in preraščanja klasično pojmovanih državnih mej. Za tak pogled se je v nedavni parlamentarni razpravi zavzel zunanji minister De Michelis, a že njegov tržaški strankarski tovariš, senator Agnelli, dokaj jasno namiguje, češ da Italija ni več vezana na osimske sporazume.

V zvezi z izjavami ministra De Michelisa o »preraščanju Osima« za zagotovitev večje pravne zaštite italijanski manjšini v Sloveniji in Hrvaški pa Ssk odločno pripominja, da je osim-

ska pogodba s svojo preambulo in 8. členom o manjšinskih pravicah dvostranska pogodba, ki zadeva tako Italijane v bivši Jugoslaviji kot Slovence v Italiji. Nepošteno je opozarjati na pomanjkljivosti zaštite italijanske skupnosti — ki ji Ssk seveda vošči čim večjo zaščito — pozabljati pa, da Italija ni izpolnila desetletja starih obveznosti in obljub o zaščiti Slovencev in da je razlika v ravni uživanja pravic med Slovenci v različnih pokrajinah veliko hujša od razlike v ravni zaštite Italijanov v Sloveniji in Hrvaški.

Če bo Italija zahtevala vključitev italijanske manjšinske problematike med točke, o katerih naj razpravlja mirovna konferenca o Jugoslaviji v Haagu, ravno tako spadajo tja mednarodna jamstva za zaščito Slovencev v Italiji.

Ssk glede tega zagovarja potrebo skupnega nastopa Slovencev v Italiji, v dialogu z zastopniki italijanske manjšine pa bi rada utrdila solidarnost med manjšinama in zavrnila nevarnost manipuliranja z zahtevami manjšin. Ravno tako je treba glasno zahtevati od osrednjih oblasti, da se premakne z mrtve točke postopek za odobritev zaščitnega zakona.

Avtonomije ali separatizmi?

no francoščino. Sicer pa gre v resnici ne za kako težnjo po dejanski osamosvojitvi in še manj za priključitev k Franciji, česar tu ni bilo skoraj nikdar čutiti. Bolj je govor o že zgodovinski skupni povezavi z drugo sosednjo deželo v Franciji, ki je Savoja, in ima tradicionalne vezi z Aosto. Zato se verjetno iz Aoste ni treba republik Italiji bati kakih secesionističnih naklepov, čeprav jim je prava avtonomija sveta.

Drugo je pa Južna Tirolska. Povod za sedanje polemike naj bi bil dvojen: Najprej izjave poslanca SVP o samoodločbi, nato pa nedavna manifestacija obeh Tirol na Brennerju. V tej manifestaciji nekateri vidijo ožvitev tirolskega nacionalizma in željo po združitvi obeh Tirol, morda pa tudi združitve Južnega Tirola z Avstrijo. Uradno vodstvo SVP sicer zanika vsako identifikacijo z manifestacijo na Brennerju. To je večkrat poudaril njen predsednik senator Riz, ki verjetno s tem nekako pomirja duhove. Med drugim je podčrtal, da se stranka bori za izvajanje znanega »paketa«, ne pa za politiko samoodločbe, ki v tem času ni aktualna za južnotirolsko skupnost in njena pričakovanja. Zadnje čase je posebno živ problem dvojezičnega sodstva oz. bolje delitve nekaterih sodišč po etničnem ključu. Tudi nekdanji voditelj SVP Magnago zavzema pri vsem tem dokaj zmerna stališča.

Kaže, da je vsekakor manjšinska in avtonomistična tematika v Italiji zelo živa in priljubljena zla-

sti za javna občila. Malo manj je pa v tem oziru prisotna slovenska manjšinska problematika. Verjetno bi bilo dobro v tem smislu kaj narediti seveda tudi brez kakih bučnih manifestacij ali separatističnih podvigov, ki pri nas že tako niso prisotni.

* * *

Italijanski ministrski predsednik Andreotti zaključuje svoj obisk na Kitajskem, od koder bo odpotoval v Moskvo, kjer ga bo sprejel tudi predsednik Gorbačov. Andreotti se je na Kitajskem zanimal predvsem za tesnejše gospodarsko sodelovanje med Italijo in Kitajsko. Načlenjal je tudi vprašanje spoštovanja človekovih pravic, vendar je pri tem naletel na gluha ušesa. Tako beremo v italijanskem dnevnem tisku.

Odmeven politični...

kratske stranke Lojze Peterle, ki se je med drugim dotaknil vprašanj privatizacije in samostojnosti Slovenije, katerih reševanje pa poteka v senci tragične vojne na Hrvaškem. Zborovanje so pozdravili številni gostje iz Italije, Avstrije in Madžarske, od katerih so mnogi poudarili potrebo po naporih, ki bi preprečili nadaljnje prelivanje krvi v sosednji južni republik.

Sobotna prireditev v Novi Gorici ni bila samo mogočna manifestacija, marveč je s svojo raznovrstno ponudbo predstavila organizacijske in politične sposobnosti te stranke, javnosti pa dokazala, da se Slovenski krščanski demokrati zavedajo odgovornosti pred narodom in zgodovino, pač v smislu spoznanja, da je predvsem v trdem in kvalitetnem delu moč pričakovati zadovoljivo rešitev perečih družbenih, kulturnih, gospodarskih in političnih vprašanj slovenske države.



Predsednik slovenske vlade Lojze Peterle v pogovoru z udeleženci II. tabora Slovenskih krščanskih demokratov v Novi Gorici. (foto Alenka Pavšič - Zavaddal)

Kako skrbeti za slovensko manjšino

V Novi Gorici sta se v soboto, 14. septembra, srečali predstavniki Slovenske skupnosti iz Italije in Narodnega sveta koroških Slovencev ter Enotne liste. Delegacijo Slovenske skupnosti so vodili predsednik Marjan Terpin, tajnik Ivo Jevnikar in deželni svetovalec Bojan Brezigar, delegacijo iz Koroške pa tajnik NSKS Marjan Pipp, predsednik EL Andrej Wakounig in vodja tajništva EL Bernard Sadovnik. Razpravljali so o aktualni manjšinski problematiki v Italiji in Avstriji ter bili mnenja, da se morajo tudi predstavniki zamejskih Slovencev vključiti v razpravo o institucionalnih spremembah v Sloveniji, zlasti kar zadeva skrb za Slovence izven meja republike.

Na sestanku so ugotovili, da je bila odločitev izpred poldrugega leta, da v slovenski vladi sedi tudi minister, ki je izrecno zadolžen za manjšinska vprašanja, nadvse pomembna, da pa žal temu političnemu sklepu niso sledila ustrezna upravna določila in je minister še sedaj brez ustrezne administrativne strukture za zadoščanje tako pomembnim pristojnostim.

Glede na dejstvo, da so v teku priprave na preustroj slovenske vlade in da manjšina s predlogi ni bila seznanjena, so na sestanku poudarili naslednja osnovna načelna stališča:

— V okviru preosnove slovenske vlade mora biti skrb za manjšine poverjena uradu, ki mu načeljuje oseba z ustreznimi političnimi pooblastili.

— Urad mora imeti na razpolago strokovno službo, tudi z nalogo koordinacije med posameznimi ministri, katerih dejavnost lahko zadeva tudi problematiko manjšine.

— V okviru predlaganega urada mora delovati tudi posvetovalno telo, v katerem bodo zastopani tudi predstavniki manjšin.

V prihodnjih dneh bodo predstavniki obeh manjšin zaprosili za sestanek s slovensko vlado, da prejmejo ustrezne informacije o predlogih vlade v zvezi z ohranitvijo posebnega ministrstva za Slovence po svetu in da seznanijo slovensko vlado s svojimi predlogi.

Na sestanku so tudi izdelali predlog za oblikovanje, v okviru ustavnih sprememb, posebnega posvetovalnega telesa za slovenske manjšine v sosednjih državah v okviru republiške skupščine. Tudi ta predlog bodo predstavniki manjšin v prihodnjih dneh posredovali predsedniku skupščine Republike Slovenije.

* * *

Na državnozborskih volitvah na Švedskem (bile so v nedeljo, 15. t.m.) je socialdemokratska stranka izgubila večino v parlamentu. Naloga za sestavo nove vlade je bila zaupana voditelju konservativne stranke Bildtu. Ta bo po vsej verjetnosti sestavil koalicijsko vlado, ki bo imela v parlamentu le pičlo večino.

Tiskovna konferenca Slovenske skupnosti v Trstu

»Statut je najpomembnejši dokument občinske avtonomije, v katerem mora biti nujno vzeta v poštev krajevna stvarnost... Odsostnost avtohtone slovenske manjšine v statutu tržaške občine bi bila torej nesprejemljiva... S tem bi namreč bistveno znižali raven že obstoječe zaščite manjšine in ogrozili obstoj kulturnih, športnih in šolskih ustanov naše skupnosti. Takšno dejanje pa bi bilo nezgodovinsko, daleč od evropskih teženj našega mesta...« Tako je med drugim dejal pokrajinski tajnik Slovenske skupnosti Miro Oppelt na tiskovni konferenci z naslovom: »Ob robu Haaga — slovenska manjšina v statutu tržaške in italijanske v statutu koprške občine«, ki jo je priredilo tajništvo SSK v torek, 17. t.m., na sedežu tiskovne agencije ANSA v Trstu. Na srečanju je spregovoril tudi tržaški občinski svetovalec slovenske stranke prof. Aleš Lokar. Orisal je vsebino popravkov k načrtu občinskega statuta, ki jih je pripravila SSK, ter nato primerjal ta tekst tržaške občine z vsebino statuta občine Koper.

Miro Oppelt je v svojem uvodnem posegu izrazil tudi solidarnost hrvaškemu prebivalstvu, ki se je znašlo v divjem vojnem vrtincu, in poudaril, da smo kot pripadniki slovenske manjšine v teh trenutkih še posebno blizu članom italijanske narodnostne skupnosti v obeh sosednjih republikah.

Kakšno je stanje pri nas? Dejstvo je, da globalni zaščitni zakon še do sedaj ni bil odobren. Kot bi vse to ne zadoščalo, pa smo v zadnjih letih pričali poskusom, da bi znižali že obstoječo raven zaščite. Primer za to je znana Staffierijeva okrožnica, ki je v nasprotju z razsodbo tržaškega prizivnega sodišča v zvezi z rabo materinega jezika.

Tržaški občinski svetovalec prof. Aleš Lokar je časnikiarjem orisal vsebino amandmajev, ki jih je Slovenska skupnost predložila tržaški občini. Ti popravki vsebujejo norme o rabi slovenskega jezika v občinskih aktih, v uradnih simbolih, žigih, v javnih pisemnih odgovorih, o popolni enakopravnosti obeh jezikovnih skupin, ki živijo v Trstu, o nujnosti, da osebje v nekaterih občinskih uradih obvlada tudi slovenščino itd. Novi občinski statut, je dejal prof. Lokar, imajo za svoj poglavitni namen izboljšanje odnosov

med prebivalstvom in upravo. V Trstu od vedno živita dve narodnostni skupnosti, zato ima novi statut izredno pomembno vlogo tako iz političnega kot iz socialnega vidika, posebno še v tem trenutku, ko so z vso silo privrela na dan medetnična in mednacionalna sovraštva. Problem novega statuta tržaške občine je zelo zapleten, vendar morajo imeti politiki včasih pogum, da gredo tudi proti toku, saj bi se morali zavdati važnosti tega dokumenta. S tem, da bi priznali slovenski manjšini pravice, ki ji pripadajo, bi lahko Trst postal zgled, mesto, v katerem je bilo dejansko uresničeno mirno in omikano sožitje med različnimi narodi. Prepričan sem, je zaključil prof. Lokar, da bi to dejstvo koristilo našemu mestu ne samo v sedanjosti, ampak tudi v bodočnosti.

Brezigar o manjšinah

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar se je v nedeljo, 15. t.m., udeležil letnega sestanka Vsedržavnega federativnega odbora narodnih manjšin v Italiji (CONFEMILI), ki je potekal v Rimu. V svojem posegu na tem srečanju je Brezigar predvsem opozoril na aktualno dogajanje tako na državni kot vsedržavni ravni. V tem trenutku, je poudaril, prihaja z vso silo na dan potreba po pravični zaščiti narodnostnih manjšin. Etnične skupnosti v Italiji se morajo danes še posebej in na vseh ravneh zavzemati za to, da končno prepričajo italijansko vlado in parlament o nujnosti odobritve zaščitnih zakonov.

Manjšine same pa si morajo prizadevati, je zaključil Brezigar, da o svojem položaju informirajo večinski narod s pomočjo sredstev javnega obveščanja. Poleg tega je nujno da predstavniki narodnih manjšin v Italiji navežejo stike s člani parlamenta, ki so v preteklosti pokazali zanimanje za manjšinske probleme.

SPET V ŠOLO!

Za vso šolsko »populacijo« v Italiji se je v sredo, 18. t.m., ponovno začel pouk. V slovenskih šolah na Tržaškem bo število vpisanih v prve razrede slovenskih osnovnih šol v glavnem ostalo nespremenjeno v primerjavi z lanskim letom, precej večji osip pa je opazen v vrtcih.

V tem šolskem letu se bodo morale otroške vrtnarice in učiteljice seznaniti z nekaterimi novostmi, ki jih je ministrstvo za šolstvo uvedlo z odlokom julija lani. Predvsem je treba povedati, da bo vrtec bistveno spremenil svoje pedagoške smernice. Postal bo neke vrste »mala šola«, to je priprava na osnovno šolo. Res je sicer, da so to prakso v marsikaterem vrtcu tudi pri nas že uvedli, še preden je omenjeni ministrski odlok stopil v veljavo, od letos dalje pa bodo morale vrtnarice upoštevati natančne učne načrte.

Največja novost, ki zadeva osnovno šolo, pa je ta, da se bodo morali osnovnošolčki že od prvega razreda dalje učiti tudi tuj jezik (francoščino, angleščino, nemščino ali španščino). Tuj jezik bodo poučevali učitelji, ki so opravili poseben tečaj in tudi zmagali natečaj. Pa zakonu bi morali z letosnjim šolskim letom obvezno uvesti tudi ta predmet, kar pa zaradi pomanjkanja kadra ni mogoče, saj je usposobljenih učiteljev premalo. Povedati je še treba, da so v nekaterih slovenskih šolah že v preteklih letih uvedli tuj jezik. To je sicer potekalo le na eksperimentalni ravni.

Tudi organizacija pouka se bo bistveno spremenila. V vsakem razredu bodo odslej poučevali trije učitelji, vsakdo bo odgovoren za svoje področje (znanstveno, humanistično in jezikovno). Ta praksa se je na nekaterih šolah že uveljavila.



Lanski prvošolčki v osnovni šoli pri Sv. Jakobu

(foto M. Magajna)

»Pesem v Zalivu« v Devinu



Dekliški zbor »Devin« med koncertom »Pesem v Zalivu«. Pred mikrofonom je odbornica devinsko-nabrežinske občine za šport in kulturo Vera Tuta Ban. (foto M. Magajna)

Devinska pevska zbor, Fant-je izpod Grmade in Dekliški zbor Devin, ki sta s septembrom obnovila redne pevske vaje, sta v sodelovanju z zadrugo Grmada-Devin in pod pokroviteljstvom devinsko-nabrežinske občine poskrbela za prvo jesensko kulturno prireditev v vasi. V telovadnici osnovne šole v Devinu je bila v soboto, 14. t.m., zborovska revija »Pesem v Zalivu«, ki naj bi po namenu organizatorjev zdru-

ževala zборе iz Tržaške in Goriške ter Benečije, kakor tudi iz Slovenije in pobratene občine Buje oziroma druge pevske skupine, s katerimi sta bila zbora v stikih.

Letošnja revija bi po načrtih morala biti 7. julija, a so jo zaradi vojne v Sloveniji preložili na kasnejši datum; v lepo urejeni telovadnici so v soboto nastopili Dekliški zbor Devin, ki je v imenu prireditev pod vodstvom Hermana Antoniča izrekel pevski pozdrav gostom, sledil pa je še nastop moškega zbora »C. A. Seghizzi« iz Gorice, Dekliškega zbora »Vesna« iz Križa in mešanega zbora »Svoboda« iz Črnuč pri Ljubljani. Goričani so pod vodstvom Giancarla Binija zapeli vrsto priredb furlanskih pesmi, pevovodja Bogdan Kralj je v soboto sicer razpolagal z okrnjenim zborom, a je izvedel dobro izbran spored, iz katerega bi veljalo omeniti še zlasti Merkujevo priredbo režijanske ljudske »Črni kus I in II« ter iz zbirke Kogojevih mladinskih pesmi »Kaj ne bila bi vesela«, »Zvončki« in »Trobentica«. Koncert je zaključil mešani zbor iz Črnuč. Svoj spored je začel z Gallusovim motetom »Ecce quomodo moritur justus«, končal pa z znano Vrabčovo priredbo benečanske »Gularja sam tjela imet«.

Odbornica za kulturo devinsko-nabrežinske občine prof. Vera Tuta Ban je uvodoma poudarila pomen podobnih zborovskih manifestacij in res je bilo bodisi med večerom, ki ga je povezoval Gregor Pertot, kakor tudi po njem opaziti, da je med izvajalci in obiskovalci koncerta nastalo prijateljsko vzdušje, tako da so se ljudje ob razgovorih in petju ob dobri kapljici in jedatji zadržali pozno v noč na sedežu devinskih zborov.

Nova sezona Glasbene matice

Glasbena matica pričinja to šolsko leto z večjim zaupanjem v bodočnost. Zakon za obmejna področja je namreč tej šoli dodelil nujna sredstva za preživetje. GM in Center za glasbeno vzgojo E. Komel iz Gorice bosta namreč s tem zakonom dobila 4.500 milijonov lir za prihodnje triletnje.

Na prvi seji upravnega odbora Glasbene matice, ki je potekal v začetku tega tedna, je bil med drugim sprejet sklep o imenovanju prof. Bogdana Kralja za namestnika ravnatelja šole, ki bo ravnatelju Svetu Grgiču pomagal pri vodenju GM. Predsednik te šole Adrian Semen pa je na omenjeni seji poudaril, da si je treba še dalje prizadevati za končno priznanje Glasbene matice kot državne šole. Člani upravnega odbora so obenem sprejeli predlog za koncertno sezono 1991-92. Koncerti bodo, kot običajno, ob četrtkih v Kulturnem domu v Trstu.

Za slovenske televizijske sporede

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je na zadnji seji z zaskrbljenostjo obravnavalo tudi vprašanje še vedno neuresničenih slovenskih javnih televizijskih sporedov v Italiji. Razširil se je namreč glas, da načrt za vsedrjavno porazdelitev frekvenc za televizijske oddajnike, ki ga je na podlagi »zakona Mammi« poslalo 23. avgusta vsem deželnim upravam ministrstvo za pošto in telekomunikacije, ne predvideva že večkrat napovedanih frekvenc za posebno, četrto televizijsko omrežje RAI, ki naj bi se ga posluževali slovenski, mogoče tudi furlanski sporede.

Če podatek drži, gre za izredno hudo zadevo, saj brez dodelitve frekvenc ni tehničnih možnosti za slovenske oddaje. Ministrstvo do 26. septembra sprejema pripombe posameznih dežel, novembra pa bo dokončno odločalo o porazdelitvi.

Slovenske televizijske oddaje predvideva že zakon o reformi RAI iz leta 1975, ki je ostal v tej točki do danes neuresničen. Še pred nedavnim je pristojni minister trdil, da sporedov še ni zaradi »džungle anten«, ki da jo bo vsedrjavna porazdelitev frekvenc končno uredila.

Preko svojega deželnega svetovalca je SSK že postavila to vprašanje v deželnem svetu. Zdaj so nujni jasni in hitri ter pravični odgovori.

Seminar za slovenske šolnike na Tržaškem

V torek, 10. t.m., se je v Kulturnem domu v Trstu pričel 27. seminar za slovenske šolnike na Tržaškem. Številne učitelje in profesorje so med drugimi pozdravili slovenski minister za šolstvo Vencelj, minister za Slovence po svetu Dular in tržaški šolski skrbnik Campo.

Peter Vencelj in Vito Campo sta se v svojih posegih dotaknila predvsem tragičnih dogodkov v Sloveniji in Jugoslaviji. Oba sta poudarila pomen različnih kultur in medsebojnega sodelovanja. Dejala sta, da je treba prav s pomočjo šole ustvariti pogoje za uresničevanje kulture miru in sodelovanja. Janez Dular pa je predvsem govoril o vprašanju osamosvajanja Slovenije in o zamejskih Slovencih. Med drugim je dejal, da je osamosvojitev vzbudila med Slovenci, ki živijo izven domovine, veliko solidarnost. Marškomu, ki je na svojo narodnostno identiteto že pozabil, pa je ta korak Slovenije vlil novega poguma in narodne zavesti.

Tudi letos nadvse uspešen praznik solate na Kolonkovcu

V soboto in nedeljo (14. in 15. t.m.) je na Kolonkovcu potekal tradicionalni »Praznik solate«, ki ga vsako leto prireja domače društvo PD Kolonkovec. Enaindvajset domačinov je poizkusilo svojo spretnost v sajenju solate. Njivo je dal na razpolago predsednik Kmečke zveze Alojz Debelis. Skupno so tekmovalci posadili 420 sadik.

Praznik PD Kolonkovec se je v soboto zvečer nadaljeval v društvenih prostorih s pristrčnim srečanjem, v nedeljo pa je bilo na vrsti nagrajevanje zmagovalcev tekmovanja. V moški kategoriji so se najbolje uvrstili Pavel Debelis, Kristjan Debelis in Andrej Debelis, v ženski pa Sandra Stopper, Živanka Lazarevič in Miroslava Dojković. Med mladimi so se najbolje izkazali Robert Debelis, Albert Zornada in Luka Ziberna, najlepšo solato pa so pridelali Walter Vecchiet, Sergij Petaros in Lucij Cok.



Na sliki: posnetek s sobotnega tekmovanja na Kolonkovcu.

(foto M. Magajna)

Odprtje Spremne centra za park doline Glinščice

V petek, 13. septembra, je bila v Boljuncu slavnostna otvoritev Spremne centra za park doline Glinščice. Prostori so opremljeni z naj-sodobnejšo tehnologijo. Center bo vodila skupina strokovnjakov, ki bo delovala v dogovoru z občinsko upravo. Obiskovalci bodo tako imeli možnost, da bodo v samem centru spoznali najzanimivejše značilnosti tega čudovitega naravnega parka. Otvoritvene slovesnosti so se udeležile številne osebnosti, med katerimi predsednik deželne vlade Adriano Biasutti, predsednik odbora dežele FJK, ki je s svojim prispevkom krila veliko večino stroškov za gradnjo centra v Boljuncu, in slovenski minister za varstvo okolja in urejanje prostora Miha Jazbinšek.



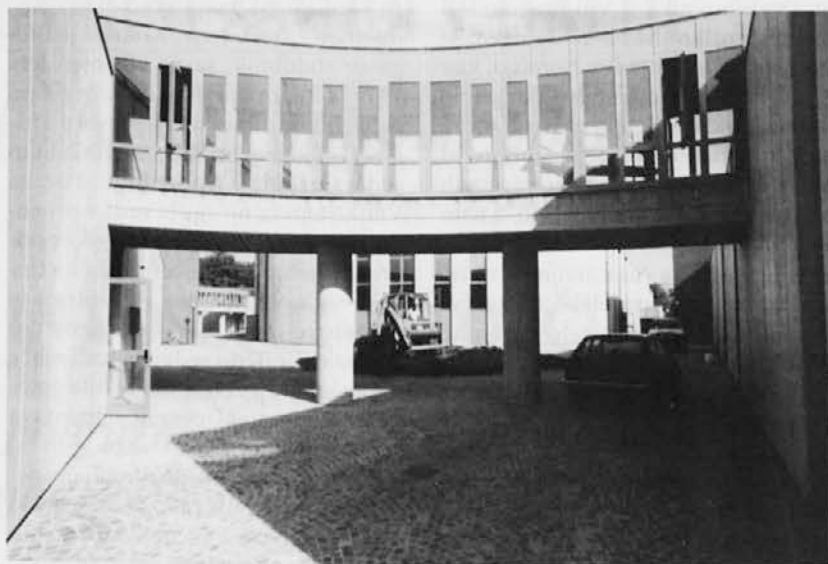
Na sliki: Cerkvica na Pečah v naravnem parku doline Glinščice. (foto M. Magajna)

Kulturna jesen na Goriškem

Vsako leto v začetku septembra oživi tudi kulturna jesen v Gorici. Pred leti je bilo v tem času tudi mednarodno zborovsko tekmovanje »Seghizzi«, ki pa je sedaj že sredi julija. Vsekakor pa je tudi več velikih prireditve. Tako po priljubljenem folklornem festivalu pride na vrsto mednarodno violinsko tekmovanje »Lipizer«, ki se je pravkar uspešno končalo. Srednjeevropski kulturni inštitut pa je odprl lepo razstavo ob dvestoletnici W.A. Mozarta.

V tem času se načrtuje tudi delovanje slovenskih kulturnih organizacij, delno pa tudi že prve prireditve. Tako je ZSKP na prvi septembrski seji programirala bližnje delovanje Zveze, ki bo doseglo svoj višek v novembru s tradicionalni zborovski reviji »Cecilijanka«. Ta bo letos posvečena štiristoletnici J. Gallusa. Na vrsti je tudi več drugih pobud, tako v priredbi Združenja cerkvenih pevskih zborov seminar za dirigente. SKPD Mirko Filej začena

svojo sezono z večerom o Peruju, nadaljevalo pa ga bo z orgelsko-vokalnim koncertom. Tudi druga prosvetna društva in pevski zbori (med njimi Lojze Bratuž in Mirko Filej) začena s svojim delom.



Novi, komaj dograjeni slovenski šolski center v Gorici. (foto D. Bradassi)

Novo poslopje za slovenske višješolce v Gorici

Slovenski višješolci iz Gorice se bodo s tem šolskim letom preselili v nove, udobnejše prostore v Ulici Puccini. Gre za precej velik objekt, ki obsega tri poslopja, razporejena v trikotniku, na sredi pa je še ena stavba, kjer sta telovadnica in avditorij. Gradnja, ki je trajala skoraj dve leti, je v bistvu zaključena, sedaj pa je treba urediti še parkirne prostore, zelene površine, kanalizacijo itd. Ker pa ta dela niso bila dokončana pravočasno, so dijaki slovenskih višjih šol nekoliko »podaljšali« počitnice. Občina je sicer zagotovila, da bo do 18. t.m. vse dograjeno, kar pa se ni zgodilo, saj so komaj ta ponedeljek začeli prevažati šolsko pohištvo iz starih poslopij v nova.

V Ulici Puccini bodo torej odšle štiri slovenske višje šole: poklicni zavod za trgovske in turistične dejavnosti »I. Cankar«, sekcija za zunanjo trgovino trgovskega tehničnega zavoda »Ž. Zois«, učiteljske »Simon Gregorčič« in klasična gimnazija »P. Trubar«. Prof. Vladimir Šturm, ravnatelj šole »I. Cankar« in sekcije »Ž. Zois« je povedal, da je zamisel za gradnjo slovenskega šolskega centra v Gorici stara že kako desetletje. Govora je bilo pravzaprav o dveh središčih, prvi za osnovne šole na severnem delu Gorice (kar se je uresničilo v letih '80), drugi pa za višje šole, ki naj bi bil v južnem delu mesta. Problem se je za višje šole pojavil pred kakimi štirimi leti, ko je goriška škofija prodala šolsko poslopje, ki je bilo njena last (včasih je bilo tam malo semenišče - op; ur.), univerzi. Občina je bila zadolžena, da najde nove prostore za slovenske višješolce. Ker ni bilo v mestu nobenega primerne poslopja, je občina sklenila, da zgradi nov šolski center. Načrt za gradnjo je izdelal svetovno znani

arhitekt Marcello D'Olivo iz Vidma, ki je umrl pred kratkim. Slovenski šolski center v Gorici je torej eno njegovih poslednjih del.

Gradnja novega šolskega poslopja ima tudi precej razgibano politično ozadje, kot nam je povedal pokrajinski odbornik Ssk Mirko Špacapan. Na občini ni bilo veliko posluha za potrebe slovenskih višješolcev v Gorici, samo župan Scarano se je zavzemal za to. Pokrajinsko tajništvo Ssk iz Gorice je zato vzelo to zadevo v svoje roke in je delovalo v sozvočju s tedaj naklonjenim županom. Ko se je leta 1986 mudila v Gorici tedanja ministrica za šolstvo Falcucijeva, je Scarano jasno izrazil mnenje, da je treba v Gorici zgraditi novo šolsko poslopje za slovenske dijake. Leto kasneje je bil

III B

Mazaška akcija v Nabrežini in Sv. Križu

Dobro znani šovinistični krogi so v noči med 16. in 17. septembrom pomazali nabrežinski spomenik padlim, več dvojezičnih smerokazov v Nabrežini in Sv. Križu. Z obrabljenimi gesli, ki kažejo na visoko kulturno raven storilcev, se znašajo nad običajnimi »S' CIAVI«, nad pokojnim, že skoro pozabljenim Titom itd. V trenutku ko se devinsko — nabrežinski občinski svet pripravlja na odobritev občinskega statuta, ki naj odraža sedanje stanje v občini, zlasti kar zadeva dvojezično poslovanje, so dobro znani »prijatelji Slovencev« s to provokacijo skušali oživiti nacionalistično gonjo proti pravicam naše manjšine.

Devinsko — nabrežinska sekcija SSK najostreje obsoja tako početje in poziva sile javnega reda, da že enkrat dokončno izsledijo krivce; slovensko in italijansko demokratično javnost pa poziva, da z razumevanjem in medsebojno strpnostjo javno dokaže, da gre veliki večini prebivalstva občine za resnično sožitje ter za priznanje vseh pravic slovenski manjšini.

Mazaško akcijo običajnih »neznancev« sta ostro obsodili tudi devinsko-nabrežinska občinska uprava in ANPI.

Trideseti festival v Stresi

Stresa, konec avgusta

Glasbeni tedni (Settimane Musicali) v Stresi, lepem jezerskem središču ob Lago Maggiore, so letos praznovali svojo trideseto obletnico. V teku svojega obstoja so vedno potrdili bogato umetniško politiko, resen in izbran muzikalni repertoar in seveda tudi primeren odmev v glasbeni kritiki in publikii. To se je izkazalo tudi na letošnjih jubilejnih koncertih, ko so se na odru razkošne (a vroče) Kongresne palače, bleščečih prostorih Boromejske palače na otoku Isola Bella, v vrtu Cashmeere na malo niže ležeči Isola Madre in za orglami cerkve sv. Ambroža zvrstili znani in slavni virtuozi, dirigenti, orkestri, komorni ansambli in solisti. Vse to je dalo tudi letošnji trideseti Stresi tisti pečat slovesnosti in obenem domačnosti, atmosferi, ki se je v vsem tem času konec poletja že globoko ustalila ob nabrežjih tega lepega in velikega jezera.

Program letošnjega festivala je obsegal, kot navadno glasbene zvrsti, ki smo jih prej omenili. Zelo posrečen je bil prvi uvodni koncert, ki je spet posegel po mogočnem vokalno-instrumentalnemu delu, tokrat znanim Händlovim oratorijem. Sledila sta si po vrsti dva klavirska večera, nato svetovno znani simfonični orkester (Royal Philharmonic Orchestra iz Londona). Pa spet komorni ansambel (Festival Strings Lucern), več kvartetov (med njimi iz opernega gledališča La Scala), znani solisti (med temi flautist Gazzelloni, pianist Magaloff, organist Carnini), pa spet veliki sim-

fonični orkestri (Dunaj, Moskva), Trio iz Turina, I Solisti Veneti, itd.

Posebej naj se zaustavim ob prvem koncertu z oratorijsko glasbo. Že leta nazaj je festival v Stresi navadno za uvod postregel z znanim velikim delom simfonično-zborovske literature, z mašo, kantato, oratorijem, itd. Prisotni so bili vedno prvaki s tega področja glasbe, od baroka (Bach, Händel) do novejših avtorjev pozne romantike (Bruckner) in našega časa (Stravinski). Taka veličastna glasba gotovo daje svoj ton celotnemu festivalu, kar se je zgodilo tudi letos (in upajmo še dalje). Omenili smo že Händlov oratorij, in sicer »Izrael v Egiptu« (Israel in Egypt), ki ga je skladatelj začel komponirati leta 1738, par dni po zaključku oratorija »Saul«. Delo je doživelo krstno izvedbo aprila leta 1739 v King's Theater v Londonu. Georg Friedrich Händel (1685-1759) je eden največjih skladateljev baročnega obdobja in skupno z J. S. Bachom med glavnimi ustvarjalci tovrstne vokalno-instrumentalne glasbe zlasti nabožne vsebine, sicer pa tudi velikega števila opernih del. Značilnosti glasbe nemškega mojstra so predvsem razkošnost in mogočnost, bogata polifona gradba, epskost zborov, melodična sočnost, itd. Händlovi oratoriji pomenijo gotovo prelomnico na tem področju glasbenega ustvarjanja, prav tako pa tudi še danes vzor vsem tovrstnim delom. Zlasti Beethoven se je o njem izrazil kot »očetu vseh nas«. Neposredno za Händlom pa je reci-

mo že Haydn prvi pokazal neminljivost oratorija kot glasbene oblike.

Oratorij »Izrael v Egiptu« izhaja iz bibličnih virov in podobno kot drugi njegovi uporablja v glavnem zbor, soliste in orkester. Ta oratorij pa morda še bolj kot drugi (tudi v »Mesiji« ima sicer veliko vlogo) ovrednoti zbor, ki postane v tem oziru protagonist. Händel uporablja v glavnem kontrapunktično obliko z izklesanimi zborovskimi fugami, kar dajejo celotnemu delu svoj pravi ton. Lahko bi celo rekli, da se skladatelj marsikaj — in to zelo posrečeno — poslužuje celotne programske glasbe. Značilna so v tem oziru npr. zvočna posnemanja kot let komarjev, ki nadlegujejo Egipčane, pa spet ritmično poudarjanje, ki prikazuje točo, ali pa recimo valovanje na Rdečem morju, ki se odpira Izraelcem in podobno. — Mogočno Händlovo skladbo sta izvajala dva v Stresi že dobro znana ansambla, in sicer Freiburger Bachchor in Freiburger Bachorchester. Dirigiral je Hans Michael Beuerle, solisti pa so bili Elisabeth Parcells (sopran), Mechthild Georg (mezzosopran), Bernhardt Gärtner (tenor) ter basa Ulf Bästlein in Reinhard Hagen. — Vsi so zelo ustrezno in prepričljivo podali svoje vloge.

Naslednji večer je v Kongresni dvorani nastopil pianist William Stephenson, zmagovalac klavirskega natečaja »E. Pozzoli« iz leta 1989. Izvajal je dela Liszta, Beethovna, Busonija in Rahmaninova. Glasbeni tedni v Stresi se še nadaljujejo do srede septembra. **a.b.**

Lev Detela o letošnji Vilenici

Šesto srečanje evropskih književnikov Vilenica, ki ga prireja Društvo slovenskih pisateljev, je na začetku septembra ob manjši udeležbi potekalo v znamenju velikih sprememb, ki se dogajajo od Baltika do Jadrana. Predvsem pa ni moglo uiti senci vojne na Hrvaškem. Tako so ugledni pisatelji iz Madžarske, Poljske, Češkoslovaške, Litve, Estonije, Belgije, Francije, Italije, Zvezne republike Nemčije, Avstrije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter Slovenije v posebnih izjavi poudarili, da je vsaka vojna blaznost in da »štejejo republiko Hrvaško za samostojno državo in napad nanjo za agresijo.«

Letošnji nagrajenec Vilenice je znani poljski pesnik Zbigniew Herbert, ki pa se srečanja ni mogel udeležiti, ker se nahaja v bolnišnici v Parizu. Nagrajenca je predstavil poljski avtor in zgodovinar Adam Michnik kot varuha »nacionalnega spomina«. Poudaril je, da je Herbert v času strahovlade čistokrvne stalinistične diktature predstavljal živo kontinuiteto poljske literature in zvestobe poljskemu duhu.

Tudi letošnja Vilenica je težkemu času navkljub potekala kot pisateljsko druženje s čarom branj v različnih kraških krajih v Sloveniji ter onstran meje na Tržaškem. Je nekakšen poseben obred mednarodnega pesništva z nastopi v Sežani, na Repentabru pri Trstu, v Štanjelu na Krasu ter v sami jami Vilenica, kjer so v soboto zvečer ob navzočnosti slovenskega ministra za kulturo dr. Andreja Capudra podelili tudi nagrado Vilenica. Posebno nagrado Kristal Vilenice, ki jo določi žirija iz vrst udeležencev srečanja, pa je prejel madžarski pisatelj iz Slovaške Grendel Lajos, avtor izvirne ironične proze. Poleg tega so predstavili Tauferjev slovenski prevod pesniške zbirke »Čistost soli« lanskoletnega nagrajenca Tomasa Venclova iz Litve ter publikacije Društva slovenskih pisateljev, Društva slovenskih literarnih prevajalcev ter Nove revije.

Na letošnjem disputu v novem kulturnem domu Srečka Kosovega v Sežani so govorili o temi »Čemu pesniki v tem ubožnem času« po verzu nemškega klasičnega pesnika Friedricha Hölderlina. Poleg vojne na Hrvaškem sta zlasti Boris Pahor in Lev Detela kritizirala in komentirala avstrijskega pisatelja Petra Handkeja in njegovo obsodbo slovenskega samosvajanja v Münchenskem dnevniku »Süddeutsche Zeitung«. Predstavniki društva slovenskih pisateljev in estonski pisatelji ter pisatelji nemškega društva Literatur um elf — Literatura ob enajstih iz Marburga ob Lahni so podpisali listino o sodelovanju. V kulturnem domu Srečka Kosovega v Sežani pa so odprli razstavo fantastičnih ptičjih slik novogoriškega slikarja Klavdija Tutte.

»KO BOM V ZEMLJI LEŽAL«

Duhovnik Ambrož Kodelja, ki je med nami bolj poznan kot doberdobski župnik, je prevedel in na lastne stroške tudi izdal imenitno zbirko v italijanščino prevedenih pesmi Vilija Steguja, ki ji je dal naslov »Quando giacerò sottoterra« (Ko bom v zemlji ležal). Imenitno pravim zato, ker je ta mala zbirka res izredno lepo opremljena, že sama grafična obdelava jo dela zanimivo (lahko bi ji rekli almanah grafičnih listov) in pravo redkost med zadnje čase vse redkejšimi prevodi slovenskih del. Za zbirko je prispeval štiri akvarele znani slikar Kristof Zupet, ki je s svojimi melanholičnimi risbami samo še poglobil vtis, ki nam ga zbirka daje. Naj takoj v začetku povem, da so se vsi trije avtorji zelo dobro poznali, bili prijatelji, pesnik Stegu, prevajalec Kodelja in slikar Kristof so bili namreč veliki prijatelji, dosti več kot samo znanci.

Vili Stegu je bil znani slovenski zdomski duhovnik, mislec in literat. Rodil se je 29. novembra leta 1943 na Premu, maturiral je v Postojni in se vpisal na ljubljansko bogoslovje, kjer je tudi diplomiral, v duhovnika pa je bil posvečen v Logu na Vipavskem le-

ta 1969. Z literaturo, predvsem s poezijo, se je začel ukvarjati že v mladih letih, veliko pa je objavljaj v glasilu bogoslovcev »Brazde«. Leta 1969 je bil med tremi ustanovitelji revije »2000«, ki je imela velik odmev. Prav ta revija je izdala njegov prevod razmišljanj francoske Judinje Simone Weil »Trepot in poslušnost«. Kmalu po posvetitvi v duhovnika je Vili Stegu odšel na duhovniško službo med slovenske izseljence v Ingolstadt v Nemčijo, kjer je svoje dušno pastirstvo opravljal do smrti, ki ga je doletela prav na rodni domačiji, na Premu. Kot zanimivost naj povem, da je bilo veliko njegovih pesmi prevedenih v nemščino, a nam sedaj žal niso dostopne.

Vili Stegu za časa življenja ni izdal niti ene same pesniške zbirke, čeprav je v zapuščini ostalo ogromno pesmi, med katerimi je tudi prevajalec Ambrož Kodelja izbral za svoje prevode.

Odločil se je za šest pesmi, od katerih je gotovo najbolj intimna in doživeta pesem, ki daje italijanski zbirki tudi naslov: »Ko bom v zemlji ležal«. Pesem je pretresljiva, gotovo najmočnejša in zelo dobro prevedena, zelo

intimne pa so tudi ostale: »Pesem za ljubljencev«, »Osamljenost«, »Moto«, »Spomin na očeta«, kratko zbirko grafičnih listov pa zaključuje pesem »Sinfonija izpovedi«.

Ambrož Kodelja sicer sam zase trdi, da ni prevajalec in tudi, da italijanščine ne pozna dovolj, da bi se s prevajalstvom lahko ubadal, mirno pa vseeno lahko zapišemo, da so pesmi dobro prevedene. Kodelja je Stegujev sodobnik, saj je bil rojen leta 1939 v Zagori pri Desklah in je po posvetitvi v duhovnika deloval v Idriji, v Grahovem ob Bači, Števerjanu in sedaj službuje v Doberdobi. Poezija Vilija Steguja ne zgubi tudi v prevodu vse svoje tragike, ki je sicer odprta življenju, a je vseeno tragika človekovega vsakdanjika, Vili Stegu je bil gotovo lirik, ki ga je njegov čas premalo cenil, do sedaj pa tudi nihče ni poskrbel za zbirko, ki bi bila gotovo zanimiva, saj pesnik obravnava večne teme življenja.

Zato z veseljem pozdravljam dejanje duhovnika Ambroža Kodelje, ki je prijateljstvu z Vilijem Stegujem hotel tudi po prijateljevi smrti še nekaj



O Goršetovi galeriji v Svečah

Slovensko prosvetno društvo »Kočna« iz Sveč na avstrijskem Koroškem je izdalo lično brošuro z naslovom »Galerija Gorše Sveče«, ki jo je natisnila Mohorjeva tiskarna.

Lepo publikacijo človek z veseljem vzame v roke že zaradi izredno lepe likovne opreme. Predsednica prosvetnega društva, ki deluje v Svečah, Tatjana Feinig je napisala v uvodniku posrečeno misel o svoji vasi, katere fotografija krasi platnice. Takole pravi med drugim: »Toda prepričana sem, da boste drugi hip, ko si boste malo oddahnili, si ogledovali vas in pokrajino, v katero je vraščena, začutili posebno vzdušje, značilno za »našo« vas.« Feinigova potem nadaljuje s podatkom, da je tukaj ustvarjal v jeseni življenja znani slovenski kipar profesor France Gorše, ki si je v Svečah najprej kupil domačijo, katero je preuredil v atelje in galerijo obenem. Ko je kipar Gorše leta 1986 umrl, je njegova zapuščina prišla v last prosvetnega društva »Kočna«, ki v tej prelepi koroški vasi deluje že nad 80 let. Tatjana Feinig v nadaljevanju pravi še, da je namen publikacije predstavitev Goršetove zapuščine, Doma Einspielerjev in same vasi Sveče.

Sledi zapis Marije Inzko, ki opiše zadnje obdobje Goršetovega ustvarjanja, ki obsega dobo med letom 1973 in 1986, predvsem pa pove natančno, kako in zakaj je kipar prišel v Sveče, kjer je skupil Vrbnikovo domačijo in v njej uredil najprej atelje in pozneje spremenil še skedenj v galerijo. Kot prvo delo, ki ga je umetnik ustvaril v Svečah, Inzkova navaja poprsje rojaka Andreja Einspielerja, ustanovitelja Mohorjeve družbe v Celovcu. Nadaljuje s tem, da samo nakaže na težave, ki jih je umetnik imel z oblastmi v Jugoslaviji, kar je umetnika silno bolelo. Gorše je pokopan v Svečah in na grob si je dal napizati besede: »Mi smo glina, Bog naš podobar«.

Dr. Valentin Inzko je prispeval še zapis o domu Einspielerjeve rodbine, ki je dala pet duhovnikov, ki so veli-



ko naredili za slovenstvo na Koroškem, dva pa sta delovala v nam bližnjih krajih, pater Oton Einspieler na Goriškem, župnik Janez pa je umrl kot duhovni pastir v Ukvah v Kanalski dolini. Od vseh je seveda najbolj znan msgr. prof. Andrej Einspieler, ki je bil s škofom Antonom Martinom Slomškom in profesorjem Antonom Janežičem soustanovitelj Mohorjeve družbe v Celovcu.

Sledi imenitni zapis izpod peresa dr. Janeza Sedeja o umetniku Goršetu, ki pa je žal objavljen samo v nemščini in v italijanščini. Pisu teh vrstic ni poznano, zakaj taka odločitev, morda jo lahko razumemo samo kot

dejstvo, da nam je kipar Gorše že znan. Pa je vseeno škoda, da manjka slovenski prevod.

Lično knjižico zaključuje zelo izčrpen zapis o vasi Sveče, ki ob drobnem prebiranju zadene bralca kot dobro odmerjena brca v trebuh. Leta 1890 so našli v občini Bistrica v Rožu na Koroškem, kamor spada tudi vas Sveče, 1752 prebivalcev in od teh jih je govorilo slovensko 1682, 61 pa jih je govorilo nemško. Leta 1976 je bilo ob štetju stanje takole: slovensko govorečih prebivalcev je bilo 321 in nemško govorečih je bilo 1828. Vsak komentar je odveč. Vedeli pa ga ne bi, če ne bi vzeli v roke te knjižice.

Zaščita da, izzivanje ne!

vsem drugega, in sicer za predlog, s katerim bi Slovenija kratkoma izgubila dostop do morja.

Kot smo vedno bili (in smo še danes) mnenja, da je treba vsaki narodni manjšini (in torej tudi italijanski v sosedni državi) zagotoviti ne samo obstoj, temveč tudi vsestranski razvoj, tako smo vedno odločno odklanjali (in odklanjamo) rešitve, ki nimajo nobene zveze z zaščito manjšine in ki dejansko predstavljajo pravcato izzivanje za večinski (slovenski) narod. Zadeva je tembolj kočljiva, ker je znano, da se je naš narod z mirovno pogodbo leta 1947 v Parizu, s sporazumom leta 1954 v Londonu in s pogodbo leta 1975 v Osimu (da ne omenjamo senžermenske in drugih pogodb po prvi svetovni vojni) moral odpovedati obširnemu predelom svojega narodnostnega ozemlja. Kdor torej danes postavlja v dvom veljavnost osimske pogodbe, odpira v tem predelu Evrope novo fronto, ki bo prej ali slej vir novih konfliktov. Vsakomur mora namreč biti jasno, da slovenski narod ne bo držal rok križem in mirno gledal, kako se mu skuša odvzeti prostor, ki je za njegov obstoj nujen, kot je nujen kisik za človeško življenje.

Kdor si torej danes prizadeva, da bi na haaški konferenci postala predmet razprave tudi osimska pogodba, v smislu, da se ji prizna bistveno drugačna razsežnost, se mora zavedati, da v resnici dela medvedjo uslugo Italiji in njeni manjšini; kot jo je naredil tisti, ki je v aprilu pred 50 leti odredil napad na Jugoslavijo. Rezultat vsega tega je bil EK-SODUS. Zato smo za zaščito, a odločno odklanjamo izzivanja.

SLOVENSKI DENARNI ZAVODI V ITALIJI

ZDRUŽENI V BANČNI SEKCIJI SDGZ

čestitajo

HRANILNICI IN POSOJILNICI OPČINE

ob otvoritvi nove podružnice v TRSTU in ji želijo
nadaljnjih poslovnih uspehov



KMEČKO-DELAVSKA HRANILNICA
IN POSOJILNICA V SOVODNJAH



KMEČKA IN OBRITNA HRANILNICA
IN POSOJILNICA V NABREŽINI



KMEČKO-OBRTNA HRANILNICA
DOBERDOB



TRŽAŠKA KREDITNA
BANKA



Kmečka banka
Gorica

Novo poslopje za slovenske višješolce v Gorici

odobren izreden zakon, ki je delil vsoto 3 tisoč milijard v treh letih za šolske gradnje. Tedaj je goriška občina zaprosila za prispevek, da bi lahko zgradila slovenski center. Odbornik Špacapan se je tudi osebno na vseh ravneh zavzemal za to, da bi ta prošnja imela prednost pred drugimi, večkrat je bil tudi v Rimu in tajnik šolske ministric Rubinacci je njegove prošnje podprl. Tako je slovenski šolski center dobil od države 5 milijard in 600 milijonov lir. Povedati je še treba, da nobena druga šola na Goriškem ni dobila prispevka.

Zadeva pa se je zapletla, ko bi bila morala goriška občina do decembra 1988 poslati na ministrstvo načrte za gradnjo tega novega šolskega centra. Pri tem je naredila nekaj napak, tako da je obstajala resna nevarnost, da do gradnje sploh ne bo prišlo. Zato sta odbornik Špacapan in deželni predsednik Šsk Marjan Terpin odšla najprej h goriškemu prefektu nato pa še k predsedniku banke Cassa depositi e prestiti, ki bi morala nakazati denar za gradnjo. Njuna prizadevanja so bila uspešna in poslopje bo to šolsko leto začelo služiti svojemu namenu.

* * *

»Ko bom v zemlji ležal«

dodati. Kot da bi bila prijateljstva nadna smrt samo drobna nevšečnost, ki se je vrinila med njuno prijateljstvo! Prevod nekaterih Stegujevih pesmi v italijanščino in lična izdaja je gotovo več kot prijateljska gesta, redkost je, ki samo še poudarja dragocnost Stegujeve lirčne poezije.

Jurij Paljk

PRIŠEL JE ČAS TRGATVE

Trgatev je za nasega kmeta najbolj praznično opravilo v letu. Vinograd oživi z »bndemači«, ki zbijajo šale, včasih katero zapojejo, gospodinja pa pripravi praznično kosilo. Prav gotovo pa je trgatev tudi zelo zahtevno delo, saj bistveno pogojuje kvaliteto vina. V teh dneh so v nekaterih predelih Vipavske doline in v Goriških brdih že začeli trgati zgodnejše sorte belega grozdja, predvsem sivi pinot in sauvignon, čez teden dni pa se trgatev napoveduje tudi v Bregu in ugodnejših legah na Krasu. Prav je, da posvetimo nekaj besed prvemu opravilu ob trgatvi in v kleti. Kdor še uporablja leseno posodo, naj jo pregleda in očisti. Snaga v kleti je namreč bistvenega pomena. Prav zato moramo tudi klet očistiti in, če je treba, tudi pobeliti, vso posodo ki jo bomo uporabljali ob trgatvi, pregledamo in poskusimo ter očistimo, še posebej razne kovinske dele, saj včasih kovine, ki so v neposrednem stiku z grozdom, lahko pustijo precejšnje sledove v moštu in nato v vinu.

Vinogradnik naj sproti spremlja

dozorevanje grozdja. Pri tem je treba upoštevati bodisi količino sladkorja, kakor tudi kislin v grozdu. Znano je namreč, da ima vsaka posamezna sorta določena idealna razmerja, katerim naj bi se skušali čim bolj približati, ker tako zagotovimo najboljše značilnosti: okus, vonj in kvaliteto vina. Naj dodamo, da v tem smislu lahko veliko pomaga posebna strokovna služba stanovskih organizacij, ki s svojim tehničnim osebjem opravlja potrebne izvide pri ugotavljanju tega razmerja. Sladkor in kislina, torej! V grozdu tvorita 90% sladkorja glukoza in fruktoza, prisotni pa so tudi ostali sladkorji, v naših krajih — odvisno od sorte — doseže sladkor idealno mero, ko izmerimo od 180 do 220 gramov na liter. Sladkor merimo z rifrankometrom, ki deluje na osnovi žarčnih lomov, ali z Babovim mostimetro, ki deluje na osnovi specifične teže soka. Čim bolj je sok bogat s sladkorjem, tem višja je specifična teža. Stopinje alkohola v bodočem vinu pa izračunamo tako, da pomnožimo dobljeno količino sladkorja z 0,6.



Posnetek z lanske trgatve v Dolini.

(foto M. Magajna)

Omenili smo kisline. Vazne so ne le kot konservansi vina, ampak tudi ker dajejo vinu določeno aromo, sadni okus in vonj. Najvažnejši kislini v grozdu sta vinska in jabolčna, prisotne — v manjših odstotkih pa so tudi nekatere druge kisline, nujno je torej dobiti pravo razmerje, kajti idealni odstotek je med 8,5 in 9 tisočink.

Ko ugotovimo najboljše pogoje za trgatev, določimo datum in se odpravimo v vinograd. Grozdje mora priti v klet čim bolj nepoškodovano. Zato priporočajo majhno posodo, odsvetujejo tlačenje. To grozdje čimprej predelamo, sprešamo in mošt damo v kadi. Za bela vina priporočajo, naj bi takoj poskrbeli, da bi se mošt čimprej izčistil. Zato priporočajo, naj bi mu primešali baikisoli, to je posebna ilovica, ki postopno pada proti dnu kadi in sproti čisti mošt, ter še preparat gelsol. Za doze se moramo držati navedb, ki so na vrečkah oziroma priporočil strokovne službe. Po 12 urah ta že čisti mošt pretočimo in mu dodamo selekcionirane kvasnice, približno 15 do 20 gramov na hektoliter, ob tem pa še poseben vitamin, ki aktivizira kvasnice. Mošt, kot rečeno, pretočimo v sode, kjer naj vre ob čim nižji temperaturi, po možnosti naj ne bi šla preko 20 stopinj Celzija. Po končanem vretju je obvezen zračni pretok, ko je tudi čas, da za stabilnost vina damo potrebno količino žvepla. Gre za ukrep, ki je po naj sodobnejših tehnikah celo vprašljiv, a vsekakor je potreben, le da pri tem ne smemo pretiravati. Vsi ostali pretoki, naslednjega opravimo približno mesec dni po prvem, naj bodo brezračni.

Za črne sorte velja podobno. Potrebno pa je, da črne sorte vrejo na drozgi, tako da pride do izločitve barvila, ki je v kožici jagode. Čas izločevanja traja, vse dokler ne dobi jagodova kožica, ko jo pogledamo proti luči, prozorno rosé barvo. Takrat pretočimo in sprešamo, ta delno prevreti mošt, naj vretje nadaljuje v sodu pri čim nižji temperaturi, po končanem vretju opravimo prvi zračni pretok, ko vinu dodamo tudi potrebno količino žvepla, glede na potrebo, da vino ostane zdravo.

JURIJ PALJK »IŠCEM JASNO IN NE CHIARO«



Pred dnevi sem moral nekomu nekaj podariti, »moral« sem napisal samo zato, ker je pač vedno tako, da nekomu nekaj moraš podariti, ker ti je on že prej nekaj podaril ob podobni priliki in seveda ti ne smeš ostati dolžan. To so igre naše družbe, ki imajo lahko veliko dobrega v sebi, največkrat pa so tako izpraznjene, da jim pravega pomena ne vemo več. Vemo samo, da je ob nekaterih priložnostih potrebno nekoga obdariti in podobno, zelo malo pa je tistih trenutkov, ko nekoga obdarimo tako, da ne pričakujemo nobenega povračila. Takrat smo srečni sami v sebi, nek čuden mir se naseli v

dno duše, še sami ne vemo, zakaj je tako. Seveda kaj hitro pozabimo na vse to in vsakodnevna daj dam mrzlica je spet tu, odnese nas spet v svet, kjer je še dobra beseda predraga, da bi jo smeli dajati zastoni.

Kupil sem neko darilo in hotel oditi iz trgovine, prijazna trgovka srednjih let se mi je nasmehnila, ko sem se spet ozrl po trgovini, ko da bi nekaj iskal. To se mi večkrat dogaja, ker sem pač raztresen, in zato vedno gledam za sabo, kje sem kaj pustil, če seveda sem.

Videl sem, da se gospa obotavlja, kot da bi me hotela nekaj vprašati. Zato sem se še enkrat nasmehnil, se zahvalil in že hotel oditi, ko me je ogovorila.

»Vi pa ste gotovo Slovenec, tisti fant, katerega skorajda vsi tukaj poznajo kot Slovenca, pravili so mi o vas, danes sem se končno le ojunčila, da vas vprašam, če ste to vi«, je vrel v pristnem idrijskem narečju iz nje.

Nasmehnil sem se in sva se zaklepetala, dvajset let so že v tej dolgočasni furlanski nižini, a jih vendarle vleče v idrijsko temno dolino, v svet megle in jutrajih ros, »kjer je tako lepo, da bi se človek najraje ustavil tam za vedno«, kot je rekla gospa. Seveda je življenje vse nekaj drugega, ni jutranja meglica in tudi rosa ne, lepi razgledi pridejo na vrsto šele takrat, ko si plačal vse davke, ko te je država obrala skoraj do kosti in ti obenem povedala, da je to samo v tvoje dobro, ker bo tako bolje skrbela zate. Lepa dolina, kjer ste se rodili in iz nje odšli za svojim kruhom, pride na vrsto šele takrat, ko je kruh že maslen in vam ga zdravnik prepove jesti, ali pa ga vi ne prenašate več. Dolino sicer še obiskujete, a ni več isto.

»Fant sicer res hodi v italijansko šolo, kemik bo, zna pa imenitno po naše, res sicer samo po idrijsko, a vseeno lepo govori slovensko in priimka tudi nismo spremenili«. Gospa je vsa vesela pripovedovala zgodbo svoje družine, ki je razsuta po svetu, kot so se v vetru časa razpršile skorajda vse primorske družine prejšnjih generacij.

Streslo pa me je tisto, kar je povedala v naglici o priimku, ki da ga niso zamenjali. Povprašal sem po tem in na žalost ugotovil, da so res naši ljudje menjavali priimke samo zaradi ljubega kruha, seveda se to ni dogajalo pod fašizmom, to je bilo pozneje, veliko pozneje.

Šel sem domov in šel mimo trgovine enega od takih, že prej bi bil stavil, da je samo potuhnjeno revše iz Ljubljane in nič več, sedaj

NAŠA DRUŠTVA

SKRD »Jadro« iz Ronk

V Laškem je bilo leta 1987 ustanovljeno društvo »Jadro«, ki je v teh letih postalo pomemben povezovalni člen med tamkajšnjimi Slovenci. Njegova glavna vloga je skrb za ohranitev slovenske identitete in jezika v krajih, kjer je problem asimilacije še posebno pereč. Slovensko kulturno rekreativno društvo »Jadro«, kot se uradno imenuje, ima svoj sedež v Romjanu v občini Ronke, predsednik pa je ing. Karel Mučič, ki nam je povedal nekaj zanimivih podatkov o njegovem delovanju.

V Ronkah obstaja kakih deset let tudi ženski pevski zbor, ki je v preteklosti deloval kot društvo in je občasno prirejal razna kulturna in družabna srečanja. Vendar to ni bilo dovolj. Nekaj Slovencev iz Laškega je zato sklenilo, da ustanovi društvo, ki naj bi povezovalo vse Slovence na tem ozemlju. Namenoma so se izognili vsakršnemu političnemu predznaku in so prav zaradi tega dali svojemu društvu »nevtrarno« ime »Jadro«. »V Laškem smo precej odrezani od slovenskega okolja,« je poudaril Karel Mučič, »pa tudi sami Slovenci smo na tem teritoriju precej razkropljeni, zato bi bilo vsakršno politično ločevanje ne samo nesmiselno, ampak tudi škodljivo. Samo z združenimi močmi je mogoče kaj doseči.«

Sedež društva »Jadro« je majhen, saj dosega samo eno sobo, ki jo je dala v najem občina. Kar potrebujejo odborniki društva več prostora, lahko uporabljajo občinsko sejno dvorano ali pa dvorano rajonskega sveta v bliž-

njih Selcah, kjer potekajo vse najpomembnejše prireditve »Jadra«.

Društvo iz Romjana je zelo aktivno skozi vse leto. Od svojega nastanka dalje redno prireja Prešernovo proslavo, božični koncert v cerkvi sv. Lovrenca v Ronkah in Miklavževanje. Vsako pomlad organizira za starejše občane tudi enodnevno romanje. Ta izlet ima predvsem socialno vlogo, saj nudi ostarelim možnost, da preživijo nekaj časa skupaj, se med seboj spoznajo in navežejo prijateljske stike. Društvo »Jadro« je tudi s precejšnjim uspehom priredilo že dva tečaja slovenščine za odrasle. Udeležilo se ju je okrog štirideset italijansko govorečih občanov.

Med številnimi dejavnostmi društva iz Ronk velja omeniti dvotedenski tečaj slovenščine za otroke. Tečaj sovpada z začetkom šolskega leta in ima to nalogo, da našim otrokom »osveži« znanje slovenščine, ki so jo med počitnicami v italijanskem okolju nekoliko pozabili. Poleg tega je »Jadro« že priredilo tudi dva likovna tečaja, že četrto leto pa poteka tečaj klekljanja. Ob vsem tem je treba omeniti še razne druge prireditve, predavanja za starše otrok, ki obiskujejo slovensko šolo, kulturna srečanja, okrogle mize o raznih aktualnih temah in še bi lahko naštevali. Karel Mučič je opozoril, da je društvo »Jadro« priredilo tudi tri javne posvete, ki so naleteli na precejšen odziv publike. Prvi je bil pred štirimi leti in je imel naslov »Zakaj slovenska šola«. Srečanje je nudilo možnost



Otroci iz Laškega na likovnem tečaju društva »Jadro«.

(foto K. Mučič)

za poglobljeno razpravo o dilemah mladostnikov med narodno zavestjo in nevarnostjo asimilacije. Predlanskim je društvo »Jadro« predstavilo knjigo z naslovom »La cultura slovena nel Litorale«, ki jo je izdala goriška pokrajina, lani pa je »Jadro« v sodelovanju z društvom »Anton Gregorčič« iz Gorice priredilo okroglo mizo o ustavi in slovenski manjšini.

Karel Mučič je obenem opozoril na prizadevanja društva, da bi občinska statuta v Ronkah in Tržiču upoštevala tudi prisotnost Slovencev v obeh občinah. »Tudi naša zasluga je, da se je to res zgodilo,« je dejal predsednik društva »Jadro«. Ob koncu je še treba povedati, da izdaja društvo iz Ronk svoje glasilo, ki izhaja enkrat letno in vsebuje predvsem članke o šolski problematiki, nekaj zgodovine in vaše kronike.

Ob koncu pogovora je Karel Mučič predvsem poudaril, da si društvo v prvi vrsti prizadeva za

ohranitev slovenskega jezika in kulturne tradicije v Laškem, kjer obstaja, morda bolj kot drugod, velika nevarnost asimilacije. Tega je krivo predvsem dejstvo, da v Laškem zaradi pomanjkanja zadostnega števila učencev od leta 1956 pa tja do začetka sedemdesetih let ni bilo slovenskih šol. Zavednejši Slovenci so svoje otroke pošiljali v Doberdob, drugi pa so jih vpisovali kar v italijansko šolo. Vse to je seveda vplivalo predvsem na znanje slovenskega jezika in tudi na narodno zavest mlade generacije. Sedaj sicer slovenska šola v Laškem spet deluje, čeprav je v njej malo otrok, ker hodijo mnogi še vedno v Doberdob. »Želel bi,« je zaključil Karel Mučič, da bi se v bodoče več otrok vpisalo v šolo v Tržiču in Ronkah. Tudi kot društvo si zelo prizadevamo za to. Prav ti otroci naj bi namreč v bodočnosti nadaljevali naše kulturno in narodno poslanstvo...«

(hj)

pa mi je to samo še potrdila gospa iz Idrije, ki ima v izlozbi imenitne idrijske čipke, seveda jih je sama naredila. Prav lepo po slovensko sem pozdravil, ko me je videl, končno smo le skorajda sosed, pa čeprav mi tega sam ni povedal, da je Slovenec namreč, a ni odvrnil, le nekam stran je gledal, najbrž je spet računal za nov avto, s katerim se bo potem voziral po Ljubljani gor in dol in ne bo razumel s tem nič več, kot je razumel v prejšnjem velikem avtu, katerega je tudi razkazoval zavistnim sosedom v našem belem mestu.

Čez nekaj dni me je ustavil na samem in me prosil, naj ga ne zadržavam s slovenskim pozdravljanjem. Nejeverno sem ga pogledal, govorila sva namreč v italijanščini ljudi, ki so se tega prelepega romanskega jezika naučili po dvajsetih letih, kar nisem mogel verjeti, da je res. Samo suho sem mu rekel, da je lahko prepričan, da ga ne bom več pozdravil, ne v slovenščini in ne v italijanščini. Nisem pa mu povedal, da bom ob vsaki priliki vsem v mestu povedal, da je iz Ljubljane in torej »slavo«, kot sem jaz. Seveda to sedaj temeljito in ob vsaki priliki počnem. Da bo revše imelo pri petdesetih letih vsaj kakšen kompleks več.

Potem sem pomislil na naše priimke, te naše ljube priimke, ki so ubogi tako izmaličeni, da jim še sam ljubi Bog najbrž ne ve več prave oblike. Slovenski živelj v Italiji skorajda najlaže spoznaš tako, da pogledaš njegov priimek, če je neka nemogoča spakedranščina, potem je to gotovo poitalijančen slovenski priimek. Bog se usmili ljudi, ki nase ničesar ne dajo, nihče drug se jih namreč ne bo usmiliti!

Nekdo se ti, recimo, predstavi takole: »Pahor Zmago, delam za to in to slovensko tvrdko v Trstu« in ti da svojo vizitko, na kateri piše, da si spoznal Vittoria Paccorinija, ki dela za »Società Alto Adriati-

co per Manutenzione Globale dei...« Človek bi crknil, ko gledaš te stvari!

Bereš slovensko časopisje in potem ugotavljaš razlike! Za znoreti je, ko začneš to ugotavljati pri slovenskih profesorjih, ki učijo nadebudno slovensko mladino. (Nekoč mi je eden od njih zajedljivo vrnil: »Mene plačuje Rim in ne Ljubljana!«). Nemogoče scene prihajajo na dan. Potem poskusite nekoga pozdraviti z njegovim pravim, italijanskim imenom, takoj boste postali zafrkant, bedak, ki se ukvarja z malenkostmi, morda vas bodo obkladali tudi s pijanduro, če ga včasih radi kaj srknete preveč, gotovo pa boste človek, ki se ukvarja z dlakopceptvom, na slovenski problem ne gledate globalno, kot gledajo oni, s svojimi spakedranimi priimki in italijanskimi imeni vred.

Človek ne ve, kaj bi, jokanja mu je dovolj, na smeh pa mi tudi ne gre. Sicer pa velja zlato pravilo, da se prosvete ne sme nikoli nihče dotikati. Zlata krava je to, bolje: zlato tele. Ne vem, zakaj je tako, a kaže, da še obstaja kasta Nedotakljivih. Seveda nimajo samo učitelji in profesorji nemogočih priimkov in italijanskih imen, imajo jih tudi drugi, je pa res, da so prav oni dober zgled naši ljubi mladini.

Saj nisem proti temu, da imajo take priimke in italijanska imena, ampak misli, da potem lahko zahtevam, da se mi vsaj predstavijo s svojimi pravimi imeni in ne z nekimi nadomestki. Vsaj to! In potem ne bo več nerodnih težav podobnih moji, ko sem nekoč telefoniral na dom prikupne slovenske deklice z imenom Jasna in mi je njen oče odvrnil, da Chiare ni doma, da pa ji lahko kaj sporočim tako, da to povem njemu. Odvrnil sem mu, da iščem Jasno to in to in ne Chiaro to in to, a se je samo nasmehnil in mi sredi pogovora z ugajeno kretinjo, čisto meščansko, mehko odložil telefon. Tako iznenaden sem bil, da ga nisem niti preklel.

Crescendo



GRAFICENTER



POSOJILNICA OPČINE

Od leta 1909 uspešno
delamo za vašo rast.
V osemdesetih letih smo
z vami zrasli tudi mi.

...tudi v Trstu

Trg della Libertà, 5